

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Maksullinen tutkintokoulutus tuo uuden vaihtoehdon erityisesti työssäkäyville ja jo tutkinnon suorittaneille. Sen tulee kuitenkin säilyä vain täydentävänä vaihtoehtona, eikä se saa ohjata järjestelmää kohti maksullista korkeakoulutusta eli maksuttoman koulutuksen periaate on turvattava.

On tärkeää, ettei maksullinen koulutus ohjaa opiskelijoita valintoihin esimerkiksi tarjonnan tai resurssien vuoksi. Koulutuksen tulee pysyä yhdenvertaisesti kaikkien saavutettavissa. Maksujen määräytymistä tulee täsmentää. Maksujen pitää olla selkeitä, kohtuullisia ja ennakoitavia eivätkä ne saa muodostaa estettä opiskelulle. Lisäksi tulee varmistaa, ettei maksullinen koulutus: nosta avoimen koulutuksen hintoja, vähennä tarjontaa ja näin heikennä matalan kynnyksen opiskelumahdollisuuksia. Kesäyliopistoilla on tärkeä rooli saavutettavuuden parantamisessa. Niitä tulisi hyödyntää enemmän, jotta: opintopolut joustavoituvat, tarjonta monipuolistuu ja alueellinen tasa-arvo vahvistuu.

Yhteistyötä korkeakoulujen ja yhteistyöoppilaitosten välillä tulee vahvistaa. Tämä vaatii nykyistä selkeämmät rahoitus- ja kannustinmallit.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksessä tunnistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten, kuten kesäyliopistojen, merkittävä rooli korkeakouluopintojen saavutettavuuden ja opiskelijoiden ohjauksen vahvistamisessa. Lisäksi todetaan, että valtakunnallisena verkostona vapaa sivistystyö voi turvata avoimien korkeakouluopintojen saatavuuden riippumatta opiskelijan taloudellisesta tilanteesta tai asuinpaikasta.

Kesäyliopistojen näkökulmasta on keskeistä, että avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa voidaan jatkossakin toteuttaa laajasti yhteistyössä eri korkeakoulujen kanssa. Kesäyliopistoilla on valtakunnallinen verkosto sekä pitkä kokemus avoimen korkeakouluopetuksen järjestämisestä. Yhteistyöhön perustuva toimintamalli edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja parantaa opintojen

saavutettavuutta koko maassa. Samalla se mahdollistaa tarjonnan kasvattamisen kustannustehokkaasti hyödyntämällä eri toimijoiden vahvuuksia.

Kesäyliopistojen merkitys korostuu erityisesti alueilla, joilla ei ole omaa korkeakoulua. Ne edistävät alueellista elinvoimaa, tukevat osaavan työvoiman saatavuutta ja ehkäisevät koulutuksellista eriytymistä. Ehdotamme, että korkeakoulujen ja yhteistyöoppilaitosten välistä yhteistyötä vahvistetaan ja hyödynnetään järjestelmällisesti väyläopintojen toteutuksessa, jotta siirtymä avoimen väylän kautta tutkintokoulutukseen olisi aidosti saavutettavaa kaikille, elämäntilanteesta ja asuinpaikasta riippumatta. Opiskelijan näkökulmasta opintopolkujen tulee olla nykyistä selkeämpiä ja läpinäkyvämpiä. On tärkeää edistää yhtenäisiä valtakunnallisia käytäntöjä väyläopinnoissa, hyväksiluvuissa ja ohjauksessa sekä vahvistaa eri koulutustoimijoiden välistä yhteistyötä.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Ehdotettu maksullisen tutkintokoulutuksen malli tuo uuden vaihtoehdon korkeakoulujärjestelmään, erityisesti työssäkäyville ja jo tutkinnon suorittaneille. On tärkeää varmistaa, että maksuttoman tutkintokoulutuksen peruseriaate säilyy eikä esitys heikennä mahdollisuuksia osallistua maksuttomaan koulutukseen.

Lainsäädännössä tai sen perusteluissa tulisi painottaa selkeämmin, että korkeakoulujen tulee hyödyntää vapaan sivistystyön oppilaitosten muodostamaa yhteistyöverkostoa avoimen korkeakouluopetuksen toteuttamisessa. Tämä on keskeistä koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi valtakunnallisesti.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Pidämme myönteisenä sitä, että avoimena korkeakouluopetuksena suoritettua tutkintoa tai opiskelupaikan vastaanottamista ei lasketa ensikertalaiskiintiötä rajoittavaksi tekijäksi.

Lakiin tulisi kuitenkin lisätä kirjaus siitä, ettei maksullinen tutkintokoulutus saa heikentää avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaa tai avoimen väylän mahdollisuuksia hakeutua tutkintokoulutukseen.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Opintotuen puuttuminen rajaa opiskelun käytännössä työssäkäyviin ja taloudellisesti hyvässä asemassa oleviin.

Jatkossa tulisi selvittää keinoja tukea avoimena korkeakouluopetuksena suoritettavia opintoja laajemmin esimerkiksi rajatulla opintotukioikeudella, aikuiskoulutustuella tai verotuksellisilla ratkaisuilla. Tuen tulisi kattaa myös yksittäiset opintokokonaisuudet ja jatkuvan oppimisen tarpeet, jotta osallistuminen olisi mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Vaikutusarvioissa tulisi nykyistä laajemmin huomioida vapaan sivistystyön toimijoihin kohdistuvat vaikutukset, alueellisen tasa-arvon toteutuminen sekä avoimen korkeakouluopetuksen tarjonnan ja hintatason kehitys.

Lisäksi on tärkeää arvioida huolellisesti, miten maksullisen tutkintokoulutuksen laajentaminen vaikuttaa eri väestöryhmien mahdollisuuksiin osallistua korkeakoulutukseen sekä siihen, toteutuvatko opiskelumahdollisuuksien tasa-arvoiset edellytykset.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Panula-Ontto Jenni
Jyväskylän kesäyliopisto

Meriläinen Leena
Jyväskylän kesäyliopisto